HOZIRGI GLOBALLASHUV JARAYONI MEDIA MAKONDA DINIY VA MAFKURAVIY TAHDIDLAR

Parvina Rahmonova
Chirchiq davlat pedagogika universiteti talabasi

Annotatsiya: *Hozirgi globallashuv jarayonida islom olamiga tahdid solayotgan terrorizm, diniy ekstremizm, diniy va mafkuraviy tahdidlarni bartaraf qilish borasida olib boriladigan chora-tadbirlar to‘g‘risida muhokama qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *Terrorizm, ekstremizm, diniy va mafkuraviy tahdidar, islom dini, ISHID, fundamentalizm.*

Hozirgi dunyoda eng ashaddiy muammolardan biri diniy ekstremizm va terrorizm bo‘lib kelmoqda. Bu muammo ancha vaqtlardan beri jahon muammosiga aylanib qolgan. Globallashuv jarayonida bo‘layotgan bu muammolarni oldini olishga turli xil chora-tadbirlar ko‘rilgan va hozirda ham ularni faoliyati to‘xtab qolgani yo‘q. O‘zi diniy ekstremizm, terrorizm degani nima o‘zi? Biz hozirgi kunda diniy ekstremizm deganda “ba’zi diniy tashkilotlar yoki ayrim dindorlar tomonidan jamiyatda qabul qilingan qonun-qoidalarga mos kelmaydigan faoliyat olib borish, ularga zid bo‘lgan g‘oyalarni aqlbovar qilmaydigan darajada mudhish chora-tadbirlarni qabul qilishdir” deb tushunamiz. Terrorizm esa lotincha “terror” so‘zidan olingan bo‘lib, qo‘rqitish, tajavvuz va dahshat ma’nolarini anglatuvchi mazkur hodisa g‘ayriinsoniy xatti-harakatlarni ifoda etadi. Terrorrizm diniy, siyosiy, milliy g‘oyalar bilan niqoblangan vahshiylikdir. “Terrorizm” so‘zi birinchi marta 1793-1794-yillarda Fransiya inqilobi davrida iste’molga kiritilgan.

Diniy ekstremizmning kelib chiqishning asosiy va birinchi sababi bu-mutaasib fikr va qarashlarning paydo bo‘lishidir. Ongi zaharlangan va mutaasibga aylangan kishilar o‘zlari qilayotgan ishlarni to‘g‘ri deb hisoblagan holda har qanday nomaqbul ishlardan ham bosh tortmaydilar. Vaholanki, ularni bu yo‘lga boshlagan “rahnomalarning” asl maqsadi mohiyatan g‘ayriinsoniy harakterga ega. Ularning asosiy niyati butun Osiyo hududida qadimgi Arab xalifaligini barpo etilish kerak deb kurashmoqdalar. Lekin ularning asosiy niyati shu bilangina cheklanib qolmasdan, dinni niqob qilib, hokimyatni qo‘lga olish, bu yo‘lda “inson” deb atalmish buyuk jonzotni o‘ldirishdan ham tab tortishmayapti. Ular hozirgi kunda ham o‘z yovuz jirkanch ishlarini turli davlatlarda amalga oshirmoqdalar.

XXI asr bu texnologiyalar asri bu hech kimga sir emas. Bugungi kunda istalgan ma’lumotni bir necha soniyalar ichida topish va undan foydalanish mumkin. Lekin bir yomon tomoni bu o‘rgimchak to‘riga filtr o‘rnatilmagan u har qanday ma’lumotni topib beradi hatto g‘arazli kimsalar tarqatayotgan ma’lumotlarni ham. Ular ijtimoiy tarmoqlarda o‘zlariga “Allohning quli”, “Allohning qilichi”, “Ummu falona” va shu singari jarangdor nomlar qo‘yib sodda insonlarni o‘z domiga tortishmoqda. Ular dinni o‘ziga niqob qilib olgan ekstremist terrorchilardir.

Ma’lumotlarga qaraganda bugungi dunyoda 500 ga yaqin terrorchi tashkilotlar ish olib bormoqda. 1968-1980-yillar davomida ular 6700 ga yaqin terrorchilik amaliyotlarini sodir etganlar. Natijada 3668 kishi halok bo‘lib 7474 kishi turli jarohatlar olgan. Ekstremizm va terrorizm odamlarning ertangi kuniga bo‘lgan ishonchiga putur yetkazibgina qolmay, balki xalqaro maydondagi muammolarni jumladan, turli e’tiqod vakillari bilan xalqlar orasidagi o‘zaro ishonchiga soya solib, jahon taraqqiyotining xalqaro iqtisodiy va madaniy hamkorlikning rivojiga to‘siq bo‘lmoqda.

Terroristik tashkilotlarning eng yiriklari “Al-qoida”, “Al-Jihod al-islomiy”, “Hizbut-tahrir”, “Tolibon”, “ISHID”, “Vahobiylar” va boshqa terroristik tashkilotlarni misol qilib aytishimiz mumkin.

Ayni hozirgi kunga kelib butun dunyoga xavf solayotgan terrorchilik guruhlarining eng yirigi “ISHID”dir ya’ni (Iroq va Shom islom davlati) - 2006-yili Iroq radikal guruhlarining uyushishidan vujudga kelgan terrorchi tashkilot. Bu tashkilot 2013-yilda Suriyadagi fuqarolar urishiga qo‘shildi. Ularning harakatlari Iroq hududidagi chet el harbiy kuchlarini Iroq harbiylari va fuqarolarini, bino-ishootlarini yo‘q qilishga qaratilgan. Tashkilot Suriya, Iroq, Livan davlatlari hududida “Islom davlati” qurish iddaosi bilan chiqdi. 2014-yili iyul oyida jinoiy uyushma o‘zini “ID” (Islom davlati) deb atay boshladi. BMT hisob-kitoblariga ko‘ra, ushbu din niqobidagi jangarilar 2014-yilning boshidan buyon minglab insonlar: bolalar, ayollar, qariyalar tinch aholi vakillarining hayotiga zomin bo‘ldilar. Ularga qarshi chiqayotgan barcha insonlar, shu jumladan musulmonlarni ham kofirga chiqarib, ularning jonlariga qasd qilishdilar.

Shu o‘rinda bunday xavfli tashkilotlarning safini to‘ldirayotgan o‘zi kimlar degan savol tug‘iladi? Bu vahshiylikning oziqlantiruvchi omillardan biri bu qashshoq aholi toifasi bo‘lsa, ikkinchi asosiy omillardan biri bilimsizlik, uquvsizlik va albatta ongida mafkuraviy bo‘shliq shakllangan ijtimoiy qatlamlarning bu yo‘lga kirib ketishlaridir. Zero, bugungi kunda dunyoning qaysidir mamlakatida sodir bo‘layotgan terroristik harakatlar boshqa davlatlarni ham chetlab o‘tmaydi. Mafkuraviy guruhlarning asosiy maqsadi yer osti yer usti boyliklariga ega bo‘lgan davlatlarni parokanda qilish va buning oqibatida boylik orttirish o‘ziga qaram qilishdir. 2017-yilda BMT tashkilotining 72-sessiyasida davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev inson hamjamiyati e’tiborini sayyoramizning ertangi kuni farzandlar farovonligi, yoshlarning o‘z salohiyatini namoyon qilishi uchun zarur sharoitlar yaratish zo‘ravonlik g‘oyasi tarqalishining oldini olishga qaratdi.

Jumladan Birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov ham haqli ravishda, dinning O‘zbekiston fuqarosini tarbiyalashdagi katta imkoniyatlariga ishonadi va “biz din bundan buyon ham aholini eng oliy ruhiy ahloqiy madaniy merosdan bahramand qilish tarafdorimiz” deb takidlaydi. Lekin biz - davom etadi I.A.Karimov, - hech qachon diniy davlatlar hokimiyat uchun kurashga siyosat, iqtisodiy va qonunshunoslikka aralashish uchun bayroq bo‘lishiga yo‘l qo‘ymaymiz” deya ta’kidlaydi.

Darhaqiqat, bugungi yoshlar ongida qanchalik bo‘shliq bo‘lsa, shunchalik turli yomon yo‘llarga yomon oqimlarga kirib qolishi hech gap emas. Shuning uchun avvalo yoshlar ongida sog‘lom muhitni uyg‘otish bo‘sh vaqtlarini mazmunli o‘tkazishni tashkil etish, sog‘lom mafkura egasi qilib tarbiyalash kerak.

Yurtboshimiz Shavkat Mirziyoyev aytganidek “Islom dini bizni ezgulik va tinchlikka asl insoniy fazilatlarni asrab-avaylashga da’vat etadi”.

Shunday ekan bugun barchamiz birinchi navbatda oiladagi muhitni to‘g‘irlasak nafaqat o‘zimizga balki atrofdagilarimizga e’tiborli, talabchan bo‘lsak hech qanday xavf- xatar bizga rahna solmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. I.A.Karimov “O‘zbekiston XXI asr bo‘sag‘asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari” – T.:O‘zbekiston.1997.
2. I.A. Karimov “Yuksak ma’naviyat yengilmas kuch”. – T.: Ma’naviyat 2008.
3. Sh.M. Mirziyoyev “Ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash, muqaddas dinimiz sofligini asrash - davr talabi” mavzusida anjumandagi nutqi.